עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ס:

ד ב ג מיי' שם הל' כ ג טוש"ע שם סעי' נה:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא ליתסרן פירות עולם עלה כצ"ל ותיבת אלו נמחק: (ב) רש"י ד"ה מכי מגרש לה וכו' חייל עלה נדרא נגדרי' כצ"ל והד"א: (ג) ד"ה אילימא וכו' תליא נדרה בהנאת רחיצה אמאי מלי:

◆

תוספות

[אמר] ר' יוסי אין אלו נדרי עני נפש. בגמרא מפרש: מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה. אם נדרה שלא לשמשו: מפר לעולם. גם כי מתגרש [וה"ק] אלו נדרים שהוא מפר [לה] הפרת עולם נדרים שיש בהן עני נפש: ר' יוחנן בן נורי אמר. מתני' היא בהאי פירקא (דף פה.) שנדרת קונם שאני עושה לפיך יפר שאם לא יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה להחזיר שיחול הנדר דכל כמה שהיא תחתיו לא חל הנדר דאלומי אלמוה לשעבוד דבעל אלמא כי מפר לה מעיקרא הויא הפרה אחר הגירושין: אלא נדרי עני נפש מפר בין לעצמו. שהיא תחתיו בין לאחרים אחר שתתגרש ותנשא לאחרים אבל דברים שבינו לבינה לעצמו מפר לאחרים אינו מפר כלומר כל מה דשייך לעצמו הוי הפרתו הפרה בין כשהיא תחתיו ובין כשגירשה דאכתי הוי שפיר בינו לבינה כל כמה דלא נישאת לאחר הלכך הוי הפרתו הפרה כשמחזירה: לאחרים אינו מפר כשניסת לאחר חל הנדר דהכי משמע קרא בין איש לאשתו בעוד האיש עם אשתו וגם כשגירשה הוי שפיר בין איש לאשתו שאם יחזירנה יהיה בינו לבינה שמותר הוא להחזירה הלכך אינו חל כלל אחר שגירשה ואע"ג שמן הדין היה לנו לומר שיחול אחר הגירושין ויתבטל כשיחזירנה זה לא מצינו שאחר שחל שיחזור ויתבטל אבל אחר שניסת לאחר תו לא הוי בינו לבינה שאסור הוא להחזירה: היכי קאמרה. דה"ל למימר קונם רחיצה עלי: אילימא דאמרה קונם פירות עלי אם ארחץ למה לי הפרה לא תרחץ. דמדקתני תנא שנדרה כך מפירות אם תרחץ ולא קתני שנדרה מרחיצה ש"מ דאי לאו דתלינהו בפירות נדר דרחיצה גופה לאו עינוי נפש הוא וא"כ לא תרחץ ועוד בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עני נפש דלמא רחצה [ואיתסרו] פירות עלה וקשה דמעיקרא פריך לת"ק לא תרחוץ [ולא ליתסרו פירות עלה] והשתא פריך איפכא וי"ל דמשמע ליה מדלא קתני רבי יוסי אומר לא יפר וקאמר אין אלו נדרי עני נפש לאודויי לך דבהאי נדר דאיירינן אפי' אם מעביר התנאי אין בנדר עני נפש והר"ת פי' דהש"ס סמיך אאם אתקשט דמתרלינן לה בהא דאמרה קונם פירות [אם אתקשט דאם לא תתקשט] קרו לה מנוולתא דה"נ אמר פרק המדיר (דף עא.) דהיכא דתלתה לקישוט בתשמיש המטה דהיכי תעביד לא תתקשט ולא תיאסר קרו לה מנוולתא הלכך נדר דקישוט הוי נדר דעינוי נפש:

ר"ן

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עני נפש. מפרש בגמ' [פא.] דלר' יוסי נדרי עני נפש הוא דלא הויין אבל דברים שבינו לבינה הויין: **ואלו הן נדרי עני נפש.** מסקנא דמילתיה דרבי יוסי היא: **יביא לה ממדינה אחרת.** דכיון דמותרת לאכול מפירות מדינה אחרת אין זה עני נפש: **ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו.** שחנווני זה מקיפו ולא ימצא אחר שיהא מקיפו ופעמים שאין לו מעות ונמצאת היא מתענה הלכך יפר. ומסתברא דלר' יוסי נמי בנדרה מפירות מדינה שהיא דרה בה יפר דלא גרעה מדינתה מחנווני המקיפו וכי קתני יביא לה ממדינה אחרת בשלא נדרה מפירות מדינתה: **דברי רבי יוסי.** בגמרא [פב.] מפרש למה לי כיון דברים מילתיה תנא אמר ר' יוסי: **גמ' כי מגרש לה חיילי.** ומתסרא בהו אע"פ שחזר ונשאה: **והתנן רבי יוחנן בן נורי אומר יפר.** מתניתין היא בהאי פרקא ה) וקתני דאמרה קונם שאני עושה על פיך אינו צריך להפר דהא משעבדא ליה ואלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל שלא יפקיענו קונם ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שאם לא יפר יחול הנדר כשיגרשנ' ותהא אסורה לחזור לו שמא יהנה ממנה ומש"ה יפר. אלמא כי מפר לה מעיקרא אפי' בתר גירושין לא חייל נדרה ואע"ג דמעשה ידיה מדברים שבינו לבינה הוא: **בין לעצמו.** מהניא הפרה דיליה בין שהיא ראויה לעצמו של מפר: **בין לאחרים.** אפילו גרשה ונשאת לאחר: **אבל אין בהם עני נפש אלא דברי' שבינו לבינה לעצמו מפר לאחרי' אינו מפר.** דכיון שנשאת לאחר בטלה לה הפרה דיליה וחייל נדרה והכי קתני ואלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו בין לאחרים דכיון דתני מפר סתמא הפרה עולמית משמע: **היכי קאמרה.** דלשון קונם לא שייך אם: **אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה.** דמדלא תני כגון שנדרה ברחיצה עצמה אלמא ברחיצה ליכא עינוי וכיון דליכא עינוי למה לה הפרה. ומדאמרינן האי לישנא דלמה לה הפרה ואמרי' נמי לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה משמע דכל אימת דלא רחצה לא מתסרי עלה פירות ולא חיישינן שמא תרחץ ואיכא למידק דהא אמר רב יהודה לעיל פרק ואלו מותרין (דף יד:) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום חיישינן שמא יישן למחר דכתנאיה לא מזדהר וה"נ אית לן למיחש דלמא רחצה ותתסר מהשתא בפירי לאו קושיא היא דלאו אמרה בהדיא קונם פירות עולם עלי מהיום אם ארחץ ה"נ אבל כיון שתלתה נדרה בתנאי כאם אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה: **ועוד בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עני נפש דלמא רחצה ואתסרו פירות עולם עלה.** לאו דינא דר' יוסי קא קשיא ליה דהיכי נקשי לרבי יוסי אמאי לא יפר דלמא רחצה דהא איפכא אקשינן לתנא קמא לא תרחץ ולא לתסרון פירות עולם עלה אלא לישנא קשיא ליה דקאמר אין אלו נדרי עני נפש דמשמע דלא פליג אמאי דחייש ת"ק דלמא רחצה אלא דקאמר דלאפי' הכי אין אלו נדרי עני נפש והא ודאי קשיא דכיון דקמודה דלמא רחצה אעיקר נדרה הא אית בה עינוי נפש ואם איתא דלא מודה ליה דלמא רחצה הוה לן למימר אין יכול להפר משום נדרי עני נפש:

ואלא

גמרא

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עני נפש ואלו הן נדרי עני נפש [א]אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנווני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי רבי יוסי: **גמ'** נדרי עני נפש הוא דמפר שאין בהן עני נפש אינו מפר והא תניא [1]בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה [ב]אמרי הלין והלין מפר מיהו עני נפש מפר לעולם אבל אין בהן עני נפש כדאיתה תחותיה הויא הפרה מכי מגרש לה חייל עלה נדרה בדברים שבינו לבינה שאין בהן עני נפש אבל יש בהן עני נפש לא חייל עליה נדרה ודברים שאין בהן עני נפש כי מגרש לה חיילא עלה והא תנן [ה]ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו אלמא כי מגרש לה ומפר לה מעיקרא הויא הפרה אמרי הלין והלין הויא הפרה [ג]אלא נדרי עני נפש מפר בין לעצמו ובין לאחרים אין בהן עני נפש לעצמו מפר לאחרים אינו מפר והכי קתני אלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו ובין לאחרים נדרים שיש בהן עני נפש: אם ארחץ: היכי קאמר אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עולם (א) אלו עלה ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עני נפש דלמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה

ואלא

רש"י

אמר רבי יוסי וכו'. ובגמרא ג) מפרש דאין עני נפש אלא כגון קונם שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין וכדגרסינן במסכת כתובות בפרק המדיר ג) לרבי יוסי ולרבנן דברים שאין בהן עני נפש כגון שנדרה שלא לאכול עמו בקערה דהיינו דברים שבינו לבינה בגמרא מפרש היאך מפירן בעל: **פירות מדינה זו עלי.** בקונם. מפורש בברייתא דרבי חייא ד) אם יש לו חלק בהן זהו עני נפש אין לו חלק בהן אין אלו עני נפש ויביא לה ממדינה אחרת: **ואם לא היתה פרנסתו.** של בעל אלא הימנו שהחנווני הזה מעלה לו מזונות הרי זה יפר דברי ר' יוסי דהיינו עני נפש: **גמ'** מדקתני ואלו נדרים שמפר וקמפרש בהו עני נפש מכלל דשאין עני נפש כגון דברים שבינו לבינה אינו מיפר: **והתניא.** בספרי בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה מה ת"ל אם לנדרים שיש בהן עני נפש הרי כבר נאמר לענות נפש אלא מלמד שהבעל מפר בנדרים שבינו לבינה: **אמרי.** הני והני בין נדרי עני נפש בין שבינו לבינה מפר: **מיהו נדרי עני נפש מפר לעולם.** אפילו לאחר שתצא מתחתיו שתתגרש או תתאלמן וה"ק מתני' אלו נדרים שהוא מפר לעולם: (ב)**כי מגרש לה או תתאלמן.** דנפקא מרשותיה: **חייל עלה.** בנדרים שבינו לבינה אבל יש בהן כו'. הש"ס הוא דקא פשיט למילתא: **ומי מצית אמרת דברים שאין בהן עני נפש כי מגרש לה דחיילי עלה והתנן.** במתני' קונם שאני עושה לפיך כל מה שאני עושה להנאת פיך יהא עלי כקרבן: **ר' יוחנן בן נורי אומר יפר דשמא יגרשנה והא אסורה לו.** דכמה שנדרה השתא אין בדבריה כלום דאינה יכולה לאסור עליו מה שתקנו לו חכמים ממנה אבל אם יגרשנה מיד חל הנדר ותהא אסורה לחזור לו שהיא מודרת הנאה ממנו והיינו דברים שבינו לבינה וקא"ר יוחנן בן נורי יפר אלמא דכי מפר והדר מגרש לה תו לא חייל עלה נדר: **אמרי הלין והלין.** בין יש בהן עני נפש ובין אין בהן עני נפש הויא להו הפרה לעולם אפי' לאחר שתתגרש אלא דנדרי עני נפש מופרין לעולם בין לעצמו בין לאחרים בין יגרשנה ויחזירנה בין תנשא לאחרים: **לעצמו מפר.** כשיגרשנה ויחזירנה אבל ניסת לאחרים חיילי עלה: וקא מהדר אליבא דרבנן היכי קתני דאמרה אם ארחץ: **אילימא דאמרה קונם פירות וכו' למה לי הפרה.** דכיון דלא אמרה קונם פירות עלי סתם אלא תליא נדרה (ג) בהנאה אמאי מצי מפר והא אפשר דלא הוי עני נפש דלא תרחץ ולא תתסר בפירות. והשתא לא ס"ל דרחיצה עצמה הוי עני נפש: **ועוד.** אי דקאמרה כה"ג בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עני נפש כלל והא ודאי נדרי עני נפש הן:

אלא

מסורת הש"ס

א) לקמן פה., ב) [עי' לקמן פח:], ג) [דף עא.], ד) [תוספתא פי"ז ה"ג], ה) לקמן פה., ו) נ"ל שאל,

◆

תורה אור השלם

1. אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: במדבר ל יז

◆

מוסף רש"י

אין אלו נדרי עני נפש. ואין הבעל מיפר, דלענות נפש כתיב (כתובות עא.). **יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו.** לחזור לו, דלותה מלאכה שעושה אחר הגירושין כשתבא ברשותו אסור באותה מלאכה וכל מעשה ידיה מגירושין ואילך, וקסבר אדם אוסר דבר שלא בא לעולם, כגון מעשה ידיה שעתידה לעשות דלכשתבא לעולם אחר גירושין אע"פ שלא בא לרשותו בעת שבא לעולם דהא מגורשת היא לכשבאה ברשותו שתנשא לו שיהא אסור (לקמן פה.).

◆

פירוש הרא"ש

אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו. שהוא מאמינו עד שירויח ויפרע לו: **גמ' מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה.** והי"ה נמי אב והאי דנקט בעל משום דגבי בעל כתיב לענות נפש ומהכא קא מרבה אף דברים שבינו לבינה כגון שנדרה שלא לשמשו או שאר דברים שגורמים איבה בינו לבינה: **כי מגרש לה חייל עלה נדרא.** דהכי משמע ליה השתא לישנא דקרא בין איש לאשתו דוקא כל זמן שהיא אשתו: **רבי יוחנן אומר יפר.** אע"ג דהשתא לא מצי אסרה עליה דבעל מעשה ידיה משום דמשעבדא ליה: **שמא יגרשנה.** ופקע שעבודיה ויחול הנדר ולא יוכל להחזירה הלכך מפר לה ומיקרי שפיר דברים שבינו לבינה כיון דאשתו היא השתא וכשיחזירנה יהיו דברים שבינו לבינה אלמא כי מפר לה השתא הוי הפרה לעולם: **אלא נדרי עני נפש מפר בין לעצמו בין לאחרים.** בין לעצמו כל זמן שהיא תחתיו בין לאחרים אם תתגרש ותנשא לאחר: **אין בהן עני נפש לעצמו מפר.** כלומר כל מה דשייך לעצמו הוי הפרתו הפרה כל זמן שהיא תחתיו ובין אם גרשה והחזירה הלכך אם גירשה כל זמן שהיא ראויה לשוב אליו לא חל הנדר אבל אם נשאת לאחר חל הנדר דלא מסתבר למימר שיחול הנדר מיד אחר שגרשה ואם יחזירנה פקע הנדר דלא מצינו נדר ו)(שלא) פקע מאליו: **למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרין.** מדקאמרת שאמרה קונם פירות עלי ולא אמרה קונם רחיצה עלי אם ארחץ אלמא לא חשבה לרחיצה עני נפש א"כ למה יפר לא תעבור על תנאה ולא יאסרו פירות עלה: **ועוד [בהא] לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עני נפש דלמא רחצה ומתסרא פירות עולם עלה.** אע"ג דפריך לרבנן דלא מצי בעל מפר כיון דהשתא לא הוי עני נפש מ"מ פריך שפיר השתא אלישנא דקאמר ר' יוסי כיון דלאסרה פירות עולם עלה אם ארחץ לא הל"ל אין אלו נדרי עני נפש כיון שיכולין לבא לידי עני נפש אע"ג דהשתא לא מצי מפר משום הך תשבא והוה ליה למימר ר' יוסי אומר לא יפר: